

Otwieranie danych **badawczych** w Politechnice Łódzkiej

Dane badawcze – schować do szuflady czy podzielić się z innymi? W Bibliotece PŁ trwają prace nad utworzeniem repozytorium danych badawczych dla projektów realizowanych w Politechnice Łódzkiej. Biorąc pod uwagę przytoczone w artykule korzyści i trendy światowe można sądzić, że repozytorium przyczyni się do rozwoju nauki i ułatwienia badaczom pracy.

Otwarty dostęp do publikacji naukowych to jeden z elementów idei otwartej nauki (*Open Science*). Opublikowane wyniki badań i wnioski to tylko część procesu, podczas którego zbiera się, zestawia i tworzy wiele danych nie ujętych później w ostatecznej publikacji. Jeśli informacje te zostaną powszechnie udostępnione, możemy mówić o otwartych danych badawczych (*Open Research Data*).

Istnieją sytuacje, kiedy publikowanie danych badawczych staje się koniecznością. Czasem obligują do tego praktyki publikacyjne w danej dyscyplinie naukowej, polityka wydawnictw czy organizacji. Również jednostki finansujące badania ze środków publicznych widzą konieczność upowszechniania danych badawczych i tym samym zapewniania ich transparentności.

Program Horyzont 2020 wprowadził ogólną zasadę otwartego dostępu do publikacji naukowych, a także pilotaż otwartego dostępu do danych badawczych (*Research Data Pilot* – do 2017, a następnie *Open Research Data by Default*).

Zgodnie z wymaganiami tego programu ubiegający się o dofinansowanie projektu musi przedstawić plan zarządzania danymi. *Data Management Plan* jest dokumentem zawierającym opis czyn-

ności z danymi badawczymi na każdym etapie realizacji projektu, zasady, sposoby ich udostępniania, ochrony, przechowywania, a także specyfikę samych danych. Plan ten musi rozwiązywać wątpliwości etyczne i prawne, wskazać właściciela i opiekuna danych oraz możliwości ich rozpowszechniania.

Do krajowych rozwiązań związanych z polityką otwartego dostępu zaliczyć należy rekomendacje przygotowane przez MNiSW w 2015 roku: „*Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce*”. W kwestii tej działa także NCN współpracujące ze zrzeszonymi w *Science Europe* europejskimi agencjami finansującymi badania naukowe. Instytucje te wypracowały m.in. porozumienie *cOAlition S* i *Plan S*, gwarantujący pełny, natychmiastowy i bezpłatny dostęp do publikacji naukowych zawierających wyniki badań finansowanych przez te agencje. Od 2019 roku NCN w formularzu wniosku o finansowanie projektu wprowadziło konieczność przedstawienia skróconego planu zarządzania danymi badawczymi, w tym wskazanie platform repozytoryjnych, gdzie dane będą udostępniane.

Komisja Europejska w ramach Programu Horyzont 2020 również zobligowała naukowców do depozytowania danych w repozytoriach. Staraniem organizacji *CERN* oraz europejskiego konsorcjum *Open AIRE* utworzono ogólnodostępne repozytorium *ZENODO*, gdzie można zamieszczać dane badawcze, publikacje, raporty czy oprogramowanie. Poszukując odpowiedniego repozytorium, można też skorzystać z międzynarodowego rejestru *Registry of Research Data Repositories (re3data.org)*. Jest to obecnie najpełniejsze źródło wiedzy na temat repozytoriów na świecie.

Surowe dane badawcze oraz te przetworzone i poddane analizie naukowej to cenne zasoby informacji dziedzinowej. Społeczność naukowa zyskuje możliwość przeprowadzania własnych analiz, łączenia zbiorów danych pochodzących z różnych obszarów, wypracowania nowych interpretacji czy weryfikacji zaprezentowanych wyników. Eliminowana jest również konieczność powtarzania eksperymentów, co zmniejsza koszty przeznaczone na badania.

■ Małgorzata Wróblewska
Biblioteka PŁ
Oddział Tworzenia Zasobów Cyfrowych